

Lantgårdens

CENTRUM VÄRNAR OM LIVETS MÅNGFALD

Kring en lantgårds byggnader och gårdscentrum har det med tiden ofta uppstått en mångsidig miljö med träd, alléer och blommande prydnads- och nyttoväxter, som kan upprätthålla en stor biologisk mångfald. På en sådan gård trivs både insekter, fåglar och små däggdjur. Också kring moderna gårdscentrum kan det finnas bra områden för biologisk mångfald; till exempel sandplaner och oanvänd mark. Den biologiska mångfalden kan ökas också i moderna miljöer med många enkla åtgärder och genom kontrollerad vildvuxenhet.

Tips!

Främja kontinuerlig blomning från tidig vår till höst. Spara gamla fruktträd och bärbuskar och öka mängden nektarrika växter som blommar tidigt och sent. Många lökväxter som blommar på våren, till exempel krokus och snödroppe, är utmärkta nektarväxter. Ge också plats åt vide och tussilago!

LJUS OCH SKUGGA

I en mångsidig gårdsmiljö finns öppna ängsliknande områden, samt torra fält, renar och sandplaner som kan bjuda på ljus, värme och blommande nektarrika växter åt till exempel fjärilar och pollinerare. Som motvikt behövs också fukt och skugga. En gård med stora skuggande träd är som en oas som ger många djurskydd och fukt under varma och torra somrar. Stora träd och alléer ger skydd, näring och boplatser som många arter har nytta av.

Fontäner eller dammar gör sitt till för att öka trivselen för olika organismer. Till exempel grodor och sländor brukar snabbt hitta till vattnet.

HALVVILT ÄR BÄST

På en mångsidig gård finns också områden som lämnas i fred, täta buskage samt ris- och lövhögar. Många fåglar och också till exempel igelkotten, bygger gärna sina bon i skyddande buskar och rishögar. Kontrollerad vildvuxenhet är jättebra. Sträng disciplin hör inte till en mångsidig gård.

Murknande trä är värdefullt för många organismer, till exempel nedbrytare och svampar, och fungerar samtidigt som ett stort insekthotell. Man kan gärna samla ihop ett naturenligt insekthotell av murknande trä på någon obemärkt plats på gården, till exempel genom att lägga trästubbar i hög eller helt enkelt lämna fällda stammar på marken. Beskrämningsavfall kan göras till en för-mulnande risgårdsgård. Gårdsgården kan "matas" med nytt för-mulnande material årligen. Stammar av ädla lövträd är särskilt värdefullt rötträ.

Halm- eller höbalar kan lämnas på lämpliga ställen på gården. De fungerar som boplatser och bomaterial för insekter och fåglar.

Filtertyg som innehåller plast och liknande är inte att rekommendera. Det lossnar mikroplast från dem. Dessutom förhindrar de den normala nedbrytnings- och mikrobverksamheten i jorden. Som täckmaterial på odlingar lönar det sig att använda halm, löv eller (lövträds)flis.

ÄNGAR OCH ANLÄGGANDET AV DEM

Gräsmattor är som öknar ur mångfaldsperspektiv. Det är bra att försöka bli av med stora gräsmattor och hellre anlägga ängar eller helt enkelt lämna större områden oskötta. Man kan också lämna delar av gräsmattor oklippta så de får blomma. På oklippta fläckar blommar nektarrika växter ofta snabbt, till exempel vitklöver, rölleka och jordreva.

På torra steniga platser bildas lätt ängsliknande områden om de lämnas i fred. Bergiga områden kan också gärna hållas öppna och i naturligt tillstånd. Prydnadsbuskar och träd hör inte hemma på berg. På oskötta områden får också vinterståndare bli kvar, till exempel rölleka, som ger många småfåglar mat på vintern. Vilda växter och ogräs är ofta viktiga för insekter.

Man kan också anlägga en äng i stället för en gräsmatta genom att så arter som passar antingen fuktiga eller torra ängar. I sådden är det alltid bra att prioritera inhemska ängsfröer och naturliga arter. Insekterna är specialiserade just på de naturliga arterna och många är direkt beroende av en viss art. Många växter som betraktas som ogräs, som brännässlan, är nödvändiga för vissa arters larver. Det bästa resultatet får man om man tar bort gräsmattan och anlägger ängen på sand eller sandblandad mull.

Har man kreatur kan de delvis få "beta" på gårdsområdena. Betandet gör att alltför näringsrika ställen blir näringsfattigare och de blommande ängsväxterna ökar snabbt.

BON OCH SKYDD

I gamla byggnader och konstruktioner, till exempel stenkonstruktioner och gårdsgårdar, finns boplatser och skydd. Att bevara och smått reparera gamla byggnader och konstruktioner som kanske inte längre används som produktionslokaler eller bostadshus är en värdefull handling. Fladdermössen trivs i gamla byggnaders takkonstruktioner och svalorna hittar bomaterial och boplatser inuti lantbruksbyggnader och under taksäck. Gamla träbyggnaders väggar är ofta populära som bo- och övervintringsplatser för insekter.

Åt småfåglarna kan man sätta upp holkar på gården och i skogarna. Nyare byggnaders ytmaterial är ofta problematiska med tanke på bobyggande. Till exempel hussvalan kan inte fästa sitt bo vid alltför släta väggar. Man kan hjälpa dem genom att hänga upp konstbon där hussvalan gärna häckar.

TRADITIONELLA FINSKA VÄXTER

Gamla växtstammar har ofta bevarats kring husen på lantgårdar. Gamla traditionella växter och växtsorter är härdiga, lättsköta och ofta också bättre som nektarväxter än de nyare sorterna. Med utländska plantor kan invasiva arter, sjukdomar och skadedjur sprida sig. Därför är det bra att kolla varifrån plantorna kommer och helst plantera traditionella växter och finska plantor.

KÄLLOR och YTTERLIGARE INFORMATION

Boswall, Marian 2022: Sustainable Garden – Projects, insights and advice for the eco-conscious gardener

Monimuotoinen puutarha 2022. Naturresursinstitutets publikationer.

Rappe, Erja; Rätty, Ella; Stenman, Maija 2011: Suomalaiset perinneperennat. Trädgårdsförbundets publikation nr 357.

Traci, Birge. 2021. Pölyttäjäystävällinen maatalo: Periaatteet pölyttäjäystävällisempään maatalouteen. Helsingfors universitet.

